

Література:

1. Анімаційний фільм “Мадагаскар” українською мовою / Режисер дубляжу Констянтин Лінартович / Перекладач Олекса Негребецький. Студія “Le Doyen”, 2005. URL: <https://sweet.tv/movie/16304-madagaskar> (дата звернення: 15.04.2023).
2. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу: монографія. К.: Видавничополіграфічний центр «Київський університет», 2004. 522 с.
3. “Madagascar” / Director Eric Darnell, Tom McGrath. DreamWorks Animation, 2005. URL: <https://www.netflix.com/ua-en/title/70021636> (дата звернення: 15.04.2023).
4. Munday J. *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*. London; N.Y.: Routledge, 2016. 376 p.
5. Szymanska M. *Domestication + Foreignisation = ? A Nontraditional Approach to Audiovisual Translation*. Szczecin. 2013. 72 p.
6. Venuti L. *The Translator’s Invisibility: A History of Translation*. London; N.Y.: Routledge, 1995. 353 p.
7. Wang F. *An Approach to Domestication and Foreignization from the Angle of Cultural Factors Translation. Theory and Practice in Language Studies*, Vol. 4, No. 11. 2014. pp. 2423-2427

**СТРАТЕГІЇ ОДОМАШНЕННЯ І ОЧУЖЕННЯ
В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛІЙСЬКИХ КАЗОК**

Кушнір В. М.

зр. АУП-46

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Наук. керівник – асистент Ваврів І. Я.

Казка є жанром художніх творів світової літератури, що є відомим кожному з дитинства. Казка може відбивати національно-культурну специфіку етносу як частина фольклору, або може бути авторською. Казка в зрозумілій і простій формі вчать головним людським цінностям – щирості, мужності, чесності і працьовитості тощо, а можуть містити інтерпретацію соціально-політичного устрою чи то у філософській або сатиричній формі. Часто розуміння одних й тих самих творів може поглиблюватись разом із дорослішанням людини, оскільки може змінюватись її сприйняття. Казка продовжує жити в душі кожної людини, вона завжди з нами, проте більшість з нас просто її не помічає. Казки великою мірою сприяють формуванню особистості та закладають морально-етичні і культурні підвалини людини ще в дитинстві. Втім, казка – це «багатошаровий пиріг». Кожний шар має свій сенс. У будь-якому віці можна знайти відповідь на запитання, що хвилює в цей час; поглянути на казку з іншої сторони, розглянути її під іншим кутом зору. Метою дослідження є вивчення специфіки стратегій одомашнення і очуження в процесі перекладу текстів казок Р. Дала з англійської на українську.

Перекладацькі трансформації є прийомом перекладу, що полягає в зміні формальних (лексичні та граматичні трансформації) або семантичних (семантичні трансформації) компонентів початкового тексту при збереженні інформації, призначеної для передачі».

Трансформації трактують як «прийоми логічного мислення, за допомогою яких ми розкриваємо значення слова мови оригіналу в контексті і знаходимо йому відповідність в мові перекладу, яке не співпадає із словарним» або як міжмовні операції перевираження сенсу» [2, с. 17-18].

Під перекладацькими трансформаціями розуміють і технічні прийоми перекладу, що полягають в заміні регулярних відповідностей нерегулярними, а також самі мовні вирази,

отримані в результаті застосування таких прийомів, а також як «відступ від структурного і семантичного паралелізму між початковим і перекладним текстом на користь їх рівноцінності в плані впливу».

Транслітерація та транскрипція. Вони доцільні там, де важливо зберегти лексичну стислість позначення і разом з тим підкреслити специфічність названого об'єкту або поняття, яке відсутнє у мові перекладу), що застосовуються при передачі в перекладі іншомовних власних назв. Це може відбуватись навіть за наявності відповідника в мові перекладу і призводити до запозичень шляхом транскрипції та транслітерації: *ambassador* / *амбасадор* (а не посол), *digitalization* / *діджиталізація* (а не оцифрування) тощо. Абревіатури та скорочення також часто перекладаються за допомогою транскрипції із збереженням елементів транслітерації, наприклад *WTO* – *ВТО* (Світова організація торгівлі).

Калькування, що передбачає переніс лексики вихідної мови за допомогою заміни її частин прямими відповідниками у мові перекладу.

При калькуванні складові частини лексичної одиниці перекладаються відповідниками мови перекладу: *UN* – *ООН* (Організація Об'єднаних Націй); *IMF* – *МВФ* (Міжнародний Валютний Фонд); *OAS* – *ОАД* (Організація Американських Держав) [1, с. 14].

Описовий переклад, що полягає у поясненні чи описі ознак або характеристик того чи іншого слова, що номінує певне явище, за допомогою розгорнутого словосполучення та навіть речення в мові перекладу, наприклад: *House of Lords* / верхня палата Парламенту Великої Британії.

Деякі дослідники відносять цей тип до лексико-граматичних трансформацій, оскільки при ньому лексична одиниця мови-оригіналу замінюється словосполученням, яке дає пояснення або визначення цієї одиниці. Це змушує детально досліджувати семантику слова або виразу для того, щоб мати змогу проінтерпретувати належним чином його значення засобами мови перекладу, іноді комбінуючи перекладацькі прийоми та принципи донести інформацію до реципієнта та зробити її доступною для розуміння. І описовий метод є одним з методів, що застосовується для цієї мети іноді у поєднанні з іншими. В основному, цей метод застосовується при перекладах реалій, коли короткі словникові відповідники в українській мові відсутні [4, с. 59].

Дослідження проведено на матеріалі текстів казок Роальда Дала в оригіналі та перекладі на українську мову, виконані В. Морозовим, головною метою якого було вивчення перекладацьких технік в ракурсі залучення стратегій одомашнення і очуження в процесі адаптації тексту оригіналу в перекладі. Адекватність перекладу передбачала процес передачі смислового змісту оригіналу із збереженням повної функціонально-стилістичної відповідності йому.

Однією центральною проблемою при перекладі досліджуваної повісті є відтворення національної своєрідності першотвору і донесення до читача відчуття чужоземної культури. Поставлене перед перекладачем питання вибору стратегій під час перекладу, що в межах лінгвокультурного підходу сформувало виділення двох основних стратегій при перекладі культурно-специфічних реалій. Серед останніх наступні види реалій присутні в казках Р. Дала: суспільно-політичні реалії, географічні назви, власні імена і титули, назви їжі і напоїв, міфологічні, фольклорні і казкові імена і явища, літературні твори і явища та персоналії з них тощо. Під час перекладу таких понять виникає, з одного боку, потреба підкреслити їх особливий колорит, іноді унікальність, а з другого – певним чином передати їх значення і типові для носіїв мови джерела асоціації, уникаючи, наскільки це можливо, багатослів'я [4, с. 64-65].

В ході перекладу перекладач зазвичай діє у відповідності до стратегій очуження та одомашнення, серед яких, відповідно до спостережень, помітно домінує стратегія одомашнення.

Це ускладнюється особливостями стилю казок Р. Дала, що проявляються на усіх рівнях мовної структури тексту – на фонетичному, лексичному і семантичному. До такої специфіки, окрім культурно-специфічних явищ і реалій, належать алітерація, каламбури, граматична некоректність для уподібнення дитячій мові тощо, тож дилема у перекладі полягала чи то в демонстрації специфіки і екзотики, або збереженні звичності і втрати специфіки.

Узагальнюючи техніки перекладу, найпоширенішими є такі прийоми перекладу реалій як транскрипція і транслітерація, які відповідають стратегії очуження, оскільки не передають семантику, наводячи лише уподібнення за фонетичним принципом. Одомашнення відбувається зазвичай шляхом гіперонімічного перейменування, дескриптивної перифрази, комбінованої реномінації, калькування, уподібнення, компенсації тощо. Вибір творчих методів перекладу реалій залежить, крім суб'єктивних уподобань перекладача, від багатьох об'єктивних факторів, до яких належить, цільова аудиторія перекладу, і зважаючи на особливості дитячої аудиторії казок Р. Дала, не виникає сумніву у тому, що реалії повинні певним чином адаптуватися, щоб не зашкоджувати легкозрозумілості тексту. І все ж, такі процеси одомашнення повинні бути помірними, оскільки надмірна адаптація може призвести до небажаних наслідків: втрати етнокультурного колориту, а отже, знеособлення твору і зменшення її цінності як доробку автора оригінального тексту.

Література:

1. Андрієнко Т. П. *Когнітивні чинники, що визначають вибір стратегії перекладу. Філологічні трактати Сумського державного університету. 2012.*
2. Бурда-Лассен О.В. *Переклад як процес декодування ментальної ідентичності: автореф дис... канд. філол. наук: 10.02.16 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2005. 18 с.*
3. Чумак Г. *Перекладацька стратегія В. Морозова при передачі власних імен в українських перекладах авторських дитячих казок. Studia Methodologica : [науковий збірник]. Тернопіль : ТНПУ, 2012. Вип. 34. С. 300-306.*
4. Корунець І.В. *Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця. «Нова Книга», 2000. 448 с.*

ISSUES OF TRANSLATING CULTURALLY CHARGED TEXTS

Малка І. А.

гр. ПР-11

*Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова
Наук. керівник – к.пед.н., доцент Купрікова С. В.*

Language serves as the basis of communication, but not only as a way of conveying words and thoughts. It has always been and will always be a key attribute of any nation, and thus an integral part of culture. Being a tool for understanding the world around us, it is actually a collection of everything that people considered to be important and hence a preservation of cultural legacy. Every word or expression in a language has its roots and reflects the history behind it.

The process of translation itself, together with the final result, is the transfer of signs from one system to another. The point is not to replace word for word, but to create a text that fully